

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8\(181\).06](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8(181).06)
УДК: 796.071.42.065.4

Бугрій С. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Київського інституту
Національної гвардії України, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0007-8140-1322>
Замрозевич-Шадріна С. Р.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0003-0138-3587>
Драгунов Д. М.,
доктор філософії, доцент,
доцент кафедри фізичної реабілітації Національного університету «Чернігівська політехніка», м. Чернігів
<https://orcid.org/0009-0002-6022-7533>
Грицай В. В.,
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту
телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0000-7170-2390>
Мичковська Л. І.,
старший викладач кафедри спортивної медицини, фізичного виховання та реабілітації
Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця.
<https://orcid.org/0000-0003-0108-3963>
Іванова Є. І.,
викладач кафедри спортивної медицини, фізичного виховання та реабілітації,
Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця,
<https://orcid.org/0000-0002-9554-5614>

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНСТРУТОРІВ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ І СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Беручи до уваги результати моніторингу актуальної науково-методичної та спеціальної літератури членами науково-дослідної групи встановлено, що досліджень, які комплексно розкривають особливості організації системи професійної освіти майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту зустрічаються рідко.

В процесі теоретичного дослідження були використані наступні методи: аксіоматичні, ідеалізації, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації, а також досвід організації системи професійної освіти військових фахівців фізичної підготовки і спорту для потреб інституцій сектору безпеки і оборони України.

В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи визначенні «критерії» (базовий-мотиваційний; сутнісно-змістовий та аналітико-оцінний), відповідні їм «показники» та «рівні» сформованості готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності.

Результати теоретичного дослідження впровадженні у систему методичної підготовки військовослужбовців інституцій сектору безпеки і оборони України, які навчаються на курсах інструкторів з фізичної підготовки і спорту. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності.

Ключові слова: військовослужбовці, готовність, інструктори, компетентності, критерії, педагогічна майстерність, практичні навички, професійна діяльність, рівні, теоретичні знання, фізична підготовка

Buhrii Stanislav, Zamrozevych-Shadrina Svitlana, Drahunov Dmytro, Hrytsai Vasyi, Michkovska Lidia, Ivanova Ievgeniia. Criteria and levels of readiness of future physical training and sports instructors for professional activity. According to the results of the analysis of a number of scientific and methodological sources, it was established that the level of physical readiness of the representatives of the studied category directly affects the quality and efficiency of their performance of assigned tasks. This actualizes the need for all-round harmonious and physical development of the soldier's personality. Therefore, the high-quality and effective organization of the system of training future instructors in physical training and sports for the needs of institutions of the security and defense sector of Ukraine is relevant and timely.

Taking into account the results of the monitoring of current scientific and methodological and special literature by the members of the scientific research group, it was established that studies that comprehensively reveal the peculiarities of the organization of the system of professional education of future instructors in physical training and sports are rare.

In the process of theoretical research, the following methods were used: axiomatic, idealization, historical and logical, descent from the concrete, formalization, as well as the experience of organizing the system of professional education of military specialists in physical training and sports for the needs of institutions of the security and defense sector of Ukraine.

As a result of the theoretical study, the members of the scientific research group determined the "criteria" (basic-motivational; substantive-content and analytical-evaluative), corresponding "indicators" and "levels" of the readiness of future physical training and sports instructors for professional activity. Prospects for further research in the chosen direction of scientific research provide for the development of organizational and pedagogical conditions for the formation of the readiness of future instructors in physical training and sports for professional activity.

Keywords: military personnel, readiness, instructors, competences, criteria, pedagogical skill, practical skills, professional activity, levels, theoretical knowledge, physical training

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Захист України та територіальної цілісності в реаліях сьогодення вимагають від військовослужбовців інституцій сектору безпеки і оборони України високої професійної підготовленості. Необхідно підкреслити, що провідну ланку у навчанні військовослужбовців різних категорій інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ) відіграють інструктори (за відповідними військово-обліковими спеціальностями), які володіють необхідними за напрямками підготовки (бойової підготовки) теоретичними знаннями та практичними навичками. Крім цього окремі індивіди з числа інструкторського складу є носіями бойового досвіду, що інтенсифікує процес підготовки (професійної освіти) військових фахівців.

Необхідно відмітити, що рівень фізичної підготовленості представників досліджуваної категорії напряму впливає на якість та ефективність виконання ними завдань за призначенням, що актуалізує необхідність усестороннього гармонійного та фізичного розвитку особистості військовослужбовця. Тому якісна, а також ефективна організація системи підготовки майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту для потреб інституцій СБОУ є актуальною та своєчасною.

Дослідження виконано відповідно до плану ініціативного наукового проєкту «SPT Instructor, 2022-2025» за участю провідних фахівців фізичної підготовки (фізичного виховання різних груп населення) представників: кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Київського інституту Національної гвардії України; навчальних центрів (військових частин), які здійснюють підготовку інструкторів з фізичної підготовки і спорту для потреб інституцій СБОУ; кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, а також профільних кафедр вищих військових навчальних закладів відповідно до договорів про міжкафедральну співпрацю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (перший етап) у обраному напрямі наукової розвідки зосередив увагу членів науково-дослідної групи на наукових працях: О. Гусака [3], R. Anatskyi, O. Kolomiitseva, R. Liubchich [1], O. Khatsaiuk, M. Medvid, B. Maksymchuk, O. Kurok, P. Dziuba (та інш.) [4], Р. Любича [6], М. Медвід, О. Хатсайук, К. Сидорченко, С. Ворок, А. Кермас, М. Богорук [7] та інших учених і практиків (А. Бухуна, Є. Денисенка, А. Одерова, О. Шабаліна, Я. Павлова) – у яких висвітлені актуальні питання організації системи професійної освіти військовослужбовців різних категорій.

Заслужують уваги наукові праці учених: В. Швеця, Ю. Павлової, І. Боднара [17], Ф. Попова, О. Марченка [9], В. Пономарьова, С. Булаха [8], Р. Устіловського, В. Кривича, Р. Анацького, Л. Томіч [13] та інших фахівців (Р. Боднара, Д. Грищенка, М. Кулика, С. Лещені, Р. Пастернака.), у яких розкриваються актуальні питання організації системи підготовки інструкторів (за відповідною військово-обліковою спеціальністю) для потреб інституцій СБОУ.

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є наукові праці: О. Хацяюка, А. Вороніна, О. Кравченко [14], В. Климовича, В. Бурхайла, К. Березяк, М. Кузнецова, Т. Людовик [5], В. Шемчука, О. Шемчук [15], Ю. Самсонова, С. Ільченка, О. Маркова, Н. Партико, С. Бородіна, К. Дяченка, Б. Кушнарєва [10], Ю. Белашова, О. Кириченка, Є. Безбородов, С. Шабатури, М. Делямби [2] та інших (М. Лакатош, Ю. Лісніченка, О. Самборської, С. Решетника, О. Жихорської) – у яких визначаються актуальні методики, що забезпечують якісне вирішення питань пов'язаних із визначенням критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх військових фахівців до професійної діяльності.

Відповідно до результатів аналізу науково-методичної та спеціальної літератури доцільно констатувати, що теоретичних (емпіричних) досліджень, які комплексно розкривають особливості організації системи професійної освіти представників досліджуваної категорії зустрічаються рідко. Необхідно підкреслити, що окремі наукові концепції перелічених вище учених і практиків на сьогодні втратили актуальність, а також не враховують наявний досвід службово-бойової діяльності (досвід бойових дій) представників Сил оборони і безпеки України.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності (на прикладі військовослужбовців Національної гвардії України, які навчаються за програмою інструкторів з фізичної підготовки і спорту).

Для досягнення мети теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи (НДГ) планувалося вирішити наступні завдання:

- 1) провести аналіз науково-методичної літератури у напрямі організації системи професійної освіти військовослужбовців різних категорій;
- 2) здійснити аналіз спеціальної та довідкової літератури у напрямі організації системи підготовки інструкторів (за відповідною військово-обліковою спеціальністю) для потреб інституцій СБОУ;
- 3) здійснити аналіз науково-методичної і довідкової літератури (моніторинг спеціалізованих Інтернет-ресурсів) з актуальних методик визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Методи дослідження: аксіоматичні, ідеалізації, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації, а також досвід організації системи професійної освіти військових фахівців фізичної підготовки і спорту для потреб інституцій СБОУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для якісного відпрацювання поставлених перед нами завдань та досягнення головної мети (в межах наукового проекту «SPT Instructor») на початку теоретичного дослідження було створено науково-дослідну групу із чітким розподілом функцій та повноважень, у складі:

О. Хацяук С. Замрозевич-Шадріна, С. Бугрій, (загальне керівництво проектом, методологія, адміністрування проекту, затвердження робочих матеріалів, затвердження робочої гіпотези, переклад на англійську мову);

Д. Драгунов, В. Грицай, Р. Устіловський (аналітика, керівництво науковим проектом, науково-методичне забезпечення, обробка статистичних даних, концептуалізація);

Л. Мичковська, Є. Іванова (фінансування, дослідження, програмне забезпечення, систематизація експериментальних даних, дослідження, методологія).

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи членами НДГ визначені сутнісні характеристики сформованості готовності військовослужбовців Національної гвардії України (майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту) до професійної діяльності [13]. У подальшому, відповідно до моніторингу сучасних наукових концепцій провідних учених і практиків (А. Одерова, О. Петрачкова, Г. Сухоради, Ю. Фіногенова, О. Хацяука, В. Шемчука), беручи до уваги наявний досвід бойових дій, членами НДГ визначені провідні компоненти (складники) функціонування системи фізичної підготовки представників досліджуваної категорії, що передбачає (див. табл. 1).

Необхідно підкреслити, що перелічені у таблиці 1 компоненти (складники) забезпечують комплексний підхід до фізичної підготовки військовослужбовців різних категорій та вікових груп, що дозволяє підтримувати їх високий рівень фізичної готовності для виконання завдань за призначенням.

Крім цього, на сьогодні актуальним є підготовка висококваліфікованих інструкторів з фізичної підготовки і спорту, які відповідно до своїх посадових обов'язків будуть здійснювати навчання курсантів навчальних центрів основам техніки та тактики застосування прийомів боротьби та заходів фізичного впливу (сили) в екстремальних умовах службово-бойової діяльності (СБД).

Таблиця 1

Основні компоненти організації системи фізичної підготовки військовослужбовців інституцій СБОУ

Компоненти (складники)	Описова характеристика
1. Організація навчально-тренувального процесу	планування та реалізація навчально-тренувальних програм, що враховують специфіку службово-бойової діяльності військовослужбовців різних вікових груп та категорій; використання сучасних методик та технологій організації практичних занять (тренінгів)
2. Медичне забезпечення	регулярні планові медичні огляди (диспансеризація) з метою діагностики фізичного стану військовослужбовців; реабілітаційні програми (єрготерапія, фізична терапія) для відновлення після травм, поранень, хвороб, тощо та запобігання їх рецидиву
3. Мотивація та психологічна підготовка	мотиваційні програми та заходи, що підвищують моральний дух та бажання досягти високих результатів у службово-бойовій діяльності (обраному виді спорту тощо); психологічна підтримка для зменшення стресу та покращення психоемоційного стану
4. Матеріально-технічне забезпечення	надання необхідного обладнання, технічних засобів та інвентарю для забезпечення навчально-тренувального процесу (форм фізичної підготовки); створення належних умов для проведення практичних занять (тренінгів) з різних розділів фізичної підготовки (форм фізичної підготовки)
5. Усесторонній контроль та коригування програм індивідуального фізичного розвитку	регулярне тестування рівня фізичної підготовленості військовослужбовців; аналіз результатів контрольного виконання нормативів; визначення індивідуальних та групових цілей на основі отриманих даних
6. Навчання та підвищення кваліфікації інструкторів з фізичної підготовки і спорту	підготовка кваліфікованих інструкторів, спроможних проводити ефективні навчально-тренувальні заняття (форми фізичної підготовки); постійне підвищення кваліфікації та обмін досвідом між інструкторами

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи (другий етап теоретичного дослідження) членами НДГ проведено моніторинг актуальних наукових концепцій (підходів), що передбачають визначення необхідного та дієвого наукового інструментарію, який забезпечує досягнення головної мети дослідження.

Питанням визначення критеріїв, показників, рівнів (ступенів) сформованості готовності військовослужбовців різних категорій інституцій СБОУ до професійної діяльності присвячені наукові праці: О. Хацяука, А. Вороніна, О. Кравченко [14], В. Климовича, В. Бурхайла, К. Березяк, М. Кузнецова, Т. Людовик [5], В. Шемчука [16] та інших фахівців обраного напрямку наукової розвідки (О. Кокуна, Ю. Ліснченка, С. Решетника, А. Турчинова, І. Черкуна, О. Шапової). У розрізі теоретичного дослідження необхідно відмітити, що з точки зору сучасної педагогічної науки критерій – «це показник або стандарт, за яким оцінюється певне явище, процес або результат» [14]. Система міжнародних стандартів «ISO 9000» [11] трактує поняття «критерій», як – «мірило відображення цілісності властивостей об'єкта, що забезпечує його існування; ідеал, що відображає вищий, досконалий (еталонний) рівень явища, яке підлягає дослідженню; засіб вибору або виміру чогось». З іншого боку усвідомлення сутнісних характеристик поняття «показник» необхідно трактувати як – є конкретний вимірювальний інструментарій «критерію», що забезпечує якісне спостереження, моніторинг, облік (аудит, тощо). Отже,

«критерій» – є специфічними умовами, параметрами або стандартами за якими діагностується (оцінюється) чи визначається будь-яка ситуація, об'єкт або явище.

Необхідно підкреслити, що на думку Л. Спенсера [12] – «визначення певних «критеріїв», як системи вимірювання з метою визначення ефективності виконаної роботи (завдання) – є першочерговим та найважливішим етапом наукового дослідження». У свою чергу, під час теоретичних досліджень окремі учні з метою визначення необхідних «критеріїв» компетентності майбутніх фахівців використовують компонентну модель особистісно-зорієнтованого навчання І. Зимньої.

Згадана вище модель є однією з провідних та дієвих моделей у сучасній педагогіці, яка ґрунтується на вивченні компонентів особистості учня і урахування їх у навчальному процесі. Основними компонентами цієї моделі є: когнітивний компонент; емоційно-ціннісний компонент; діяльнісно-поведінковий компонент та рефлексивний компонент. Ця модель орієнтована на усесторонній розвиток учня і враховує не лише його знання, але й мотивацію, емоції, поведінку і здатність до саморефлексії.

На думку учених: І. Бабій, Т. Тихонової, О. Колесніченко, А. Шевченко – для визначення «критеріїв» оцінювання певних компонентів необхідно використовувати наступні компоненти: готовність, досвід, знання, регуляція, саморегуляція, ставлення. Цікавою є наукова теорія про «інваріантну модель» компетентності майбутнього фахівця (дослідники: А. Вербицький, І. Гуменюк, Г. Димова, М. Ільязова, Н. Коломієць). Ця модель відокремлює структурні та функціональні компоненти.

Цікавою за своїм змістом та сутнісними характеристиками є наукова праця М. Катаєвої, яка рекомендує здійснювати оцінювання професійної компетентності майбутніх фахівців за конкретними критеріями: когнітивним, комунікативним, мотиваційним, операційно-діялісним, рефлексивним та ціннісно-мотиваційним.

Таким чином, характеристика «критерію» залежить від об'єкту дослідження, а «моніторинг» необхідно розглядати, як методологічний інструментарій управління якістю військово-професійної підготовки представників досліджуваної категорії, який необхідний для оцінювання їхнього фактичного рівня досягнень в опануванні військово-обліковою спеціальністю (ВОС).

Заслужують уваги наукові концепції учених: Я. Павлова, П. Рибалки, Ю. Самсонова, А. Турчинова, В. Шемчука, О. Хацаюка – у яких підходи щодо визначення «критеріїв» готовності індивіда до професійної діяльності можуть варіюватися за своїм прикладним контекстом. У свою чергу, визначені «підходи» передбачають (визначають): передбачення та аналіз можливих ризиків, усесторонню оцінку ресурсів, визначення цілей (об'єкту, що підлягає дослідженню), психологічний аспект готовності особистості до військово-професійної діяльності, тощо.

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи нашу увагу привернули наукові праці учених: Б. Деревянкі, Б. Ланецького, О. Мацькевича, Н. Перловської, М. Ростока, В. Фотинюка, Л. Хоменко-Семенової, якими пропонуються різноманітні «підходи» щодо визначення «критеріїв». Важливо виділити, що саме за цими прикладними «підходами» здійснюється усестороннє оцінювання «ступеня» сформованості готовності до того, чи іншого виду військово-професійної діяльності, яке базується на здобутих знаннях, сформованих уміннях (навичках) майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту. Підсумовуючи вище викладене доцільно констатувати, що в процесі визначення відповідних «критеріїв» сформованості готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності – доцільно використовувати найважливіші компоненти, які використовуються в системі військово-професійної підготовки представників досліджуваної категорії.

Отже «критерій сформованості готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності» – є своєрідним «шаблоном» для усестороннього моніторингу та оцінки фактичного його стану, а також рівня сформованості згаданої «готовності» відповідно до професіограм, встановлених вимог та реалій сьогодення (із урахуванням досвіду бойових дій військовослужбовців інституцій СБОУ).

Підсумовуючи результати аналізу спеціальної та довідкової літератури (О. Хацаук, А. Воронін, О. Кравченко [14]; В. Шемчук, О. Шемчук [15]; Ю. Белашов, О. Кириченко, Є. Безбородов, С. Шабатура, М. Делямба [2] та ін.), можливим є відокремлення споріднених для представників досліджуваної категорії відповідних «критеріїв оцінювання», а саме: базового-мотиваційного; сутнісно-змістового та аналітико-оцінного.

Доцільно виділити, що кожен «критерій» підлягає якісному оцінюванню за відповідними «показниками». Цікавим є й той факт, що «критерій» за своїм об'ємом (сутнісними характеристиками та змістовим наповненням) є більш ширшим і глибшим, ніж зміст відповідного «показника». У такому випадку «показник» є неодмінною складовою частиною «критерію», тому ступінь прояву та стан сформованості «критерію» виражається певними кількісними «показниками».

Таким чином, «критерій» є об'єктивною ознакою, за допомогою якої здійснюється оцінювання ступенів досягнення запрограмованої мети, а «показник» є відповідним компонентом (окремим складником поняття «критерій»). На заключному блоці даного етапу теоретичного дослідження членами НДГ визначені основні «показники» відповідних «критеріїв» (див. табл. 2).

Необхідно підкреслити, що зазначені у табл. 2 «критерії» забезпечують досягнення випускником (підготовленим інструктором з фізичної підготовки і спорту) навчального центру відповідної інституції СБОУ достатнього рівня професійної підготовленості. Крім цього, в процесі оцінювання «рівня» сформованості готовності представників досліджуваної категорії до професійної діяльності, членами НДГ у майбутньому планується використання відповідної таблиці нарахування балів за виконання фізичних вправ, а також відомчої нормативної бази (передбачено «Інструкцією з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України»).

У свою чергу, для досягнення мети (цілей) дослідження згідно **плану** наукового проєкту «SPT Instructor, 2022-2025» членами НДГ планується використання наступних форм всебічної підготовки майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту: навчальних занять (теоретичних і практичних), тренінгів з фізичної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки, самостійної роботи, фізичного тренування в умовах службово-бойової діяльності, попутного фізичного

тренування тощо. У якості актуальних засобів, які спрямовані на досягнення поставлених перед нами завдань, планується використання: фізичних вправ, високофункціональних комплексів, тестів, технічних засобів навчання, тренажерів, відпрацювання квестових та ситуативних завдань, виконання фізичних вправ передбачених «Інструкцією з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України» тощо.

Таблиця 2

«Критерії» («показники») сформованості готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності

1) базово-мотиваційний критерій
«показник»: прояв зацікавленості до фізичного саморозвитку; мотивація до ознайомлення із основами теорії фізичної підготовки військовослужбовців інституцій СБОУ; прояв інтересу до майбутньої військово-професійної діяльності на посаді інструктора з фізичної підготовки і спорту в підрозділах Національної гвардії України й інших інституціях СБОУ; прояв інтересу до теоретичного вивчення сучасних технік (методик) ерготерапії; опанування сучасними методиками організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій та вікових груп; самотивація до опанування теоретичним знаннями та практичними навичками застосування прийомів боротьби та заходів фізичного впливу (сили) в екстремальних умовах службово-бойової діяльності; удосконалення практичних навичок володіння різними бойовими мистецтвами прийнятих на озброєння військовослужбовців інституцій СБОУ; опанування технікою та тактикою подолання штучних та природних перешкод, вивчення та удосконалення способів плавання; вивчення технічних характеристик сучасних тренажерів; ціннісна орієнтація на виконання обов'язків інструктора з фізичної підготовки і спорту; мотивація до професійного зростання (кар'єрного росту); формування професійних компетентностей, що забезпечують виконання обов'язків інструктора з фізичної підготовки і спорту; вивчення досвіду бойових дій та формування практичних навичок розроблення програм фізичного розвитку військовослужбовців різних категорій і вікових груп (статі); формування аналітичної компетентності (уміння роботи з архівними та науково-методичними джерелами); ознайомлення із основами анатомії, біохімії, біомеханіки; ознайомлення із актуальним списком заборонених у спорті фармакологічних засобів; формування теоретичних знань та практичних навичок відновлення після значних психофізичних навантажень; формування психофізичної стійкості до несприятливих факторів військово-професійної діяльності; формування теоретичних знань організації роботи спортивних секцій з олімпійських та неолімпійських видів спорту; мотивація до опанування методикою навчання фізичним вправам військовослужбовців різних категорій; усвідомлення необхідності вивчення заходів попередження травматизму (безпеки) під час проведення форм фізичної підготовки.
2) сутнісно-змістовий критерій
«показник»: сформованість теоретичних знань та практичних навичок організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій (різних років служби та вікових груп); уміння організовувати заходи ерготерапії із військовослужбовцями після поранень, контузій, травм, хвороб, тощо; сформованість практичних навичок (професійних компетентностей) необхідних для виконання обов'язків інструктора з фізичної підготовки і спорту в підрозділах Національної гвардії України (інших інституцій СБОУ); уміння використовувати досвід бойових дій в системі фізичної підготовки представників інституцій СБОУ; сформовані навички моделювання екстремальних умов виконання завдань за призначенням, які передбачають застосування прийомів боротьби (заходів фізичного впливу, сили) в системі спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців різних категорій; закріплення теоретичних знань та практичних навичок неухильного дотримання заходів попередження травматизму (безпеки) під час організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій; уміння організації роботи спортивних секцій з олімпійських та неолімпійських видів спорту; закріплення практичних навичок обслуговування та використання сучасних технічних засобів навчання, що забезпечують проведення форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій; сформовані навички навчання військовослужбовців різних категорій та вікових груп умілому застосуванню прийомів боротьби та заходів фізичного впливу (сили) в екстремальних умовах службово-бойової діяльності; військово-професійні якості індивіда та формування мотиву, який виникає з потреби військовослужбовця і закінчується спонуканням його до виконання завдань за призначенням; високий рівень теоретичних знань теорії та методики фізичної підготовки військовослужбовців інституцій СБОУ; достатній рівень фізичної (спеціальної фізичної) підготовленості, що забезпечує виконання посадових обов'язків, а в разі необхідності завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.
3) аналітико-оцінний критерій
«показник»: формування уміння здійснювати планування та контроль форм фізичної підготовки у військовій частині; формування теоретичних знань необхідних для уніфікації діючих програм з фізичної (спеціальної фізичної) підготовки; контроль за особистим станом здоров'я та самопочуттям; вивчення та апробація сучасних методик (педагогічних технологій) організації форм фізичної підготовки із військовослужбовцями різних категорій (вікових груп); формування уміння здійснювати моніторинг фізичного стану тих, що навчаються військовослужбовців; формування уміння підтримувати необхідну густоту та щільність занять з фізичної та спеціальної фізичної підготовки (навчально-тренувальних занять з олімпійських та неолімпійських видів спорту); формування індивідуальної методики (індивідуального стилю) навчання фізичним вправам військовослужбовців різних категорій і вікових груп; формування навичок саморегуляції під час виконання завдань за призначенням, уміння розподіляти фізичне навантаження в процесі виконання завдань за призначенням, у тому числі й екстремальних умовах СБД; формування уміння організації системи психолого-педагогічного супроводу військовослужбовців на різних етапах професійної підготовки; здатність до критичного самоаналізу, уміння проводити самооцінювання; формувати у військовослужбовців різних категорій психофізичну готовність до дій в екстремальних умовах службово-бойової діяльності; уміння організації змагань з

олімпійських та неолімпійських (службово-прикладних) видів спорту; самовдосконалення, саморозвиток та самоконтроль у різних умовах (екстремальних) СБД; сформовані практичні навички прийняття виважених рішень в екстремальних умовах СБД та під час навчання і виховання військовослужбовців різних категорій; формування практичних навичок здійснювати контрольні заходи з фізичної підготовки; формування практичних навичок відпрацювання аналітичних звітів іншої службової документації, яка забезпечує функціонування системи фізичної підготовки у військовій частині; сформовані практичні навички чітко, логічно та стисло віддавати команди (накази) під час форм фізичної підготовки та у повсякденній діяльності; надійність у вирішенні поставлених завдань; об'єктивність в оцінюванні військовослужбовців з фізичної підготовки; педагогічна етика; здатність до військової хитрості; педагогічний хист; патріотизм, готовність до самопожертвування, готовність до надання переконливих доказів; уміння здійснювати біомеханічний аналіз прикладних рухів військовослужбовців та їх коригування; використання досвіду бойових дій (змагальної та педагогічної діяльності) під час навчання та виховання військовослужбовців в системі фізичної підготовки; здатність виконувати функціональні обов'язки інструктора з фізичної підготовки і спорту на різних етапах проходження військової служби в лавах Національної гвардії України (інституціях СБОУ).

Підсумовуючи вище викладене, доцільно констатувати, що поставлені перед нами завдання виконанні, а головну мету дослідження – досягнуто.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи визначенні «критерії» (базовий-мотиваційний; сутнісно-змістовий та аналітико-оцінний), відповідні їм «показники» та «рівні» (згідно до відомчих нормативно-правових документів) сформованості готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту (на прикладі військовослужбовців Національної гвардії України) до професійної діяльності. Нами очікується що на подальших етапах майбутнього емпіричного дослідження у військовослужбовців досліджуваної категорії будуть сформовані: теоретичні знання та практичні навички необхідні для організації на високому методичному рівні практичних занять (тренінгів) з фізичної та спеціальної фізичної підготовки (форм фізичної підготовки) із військовослужбовцями різних категорій інституцій СБОУ. Це у свою чергу забезпечить ефективне відпрацювання ними нормативів з фізичної підготовки у відповідності до діючої нормативної бази окремої інституції СБОУ та підвищить ефективність виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Результати теоретичного дослідження впровадженні у систему методичної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України (інституцій СБОУ), які навчаються на курсах інструкторів з фізичної підготовки і спорту. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності (на прикладі військовослужбовців Національної гвардії України, які навчаються на курсах інструкторів з фізичної підготовки і спорту).

Література

1. Anatskyi R. V., Kolomiitseva O. E., Liubchich R. E. The program of Physical Training of servicemen to a qualification examination on the right to wear the "Beret with honors". *Physical education of students*. 2018. 22 (6). С. 285 – 291. <https://sportedu.org.ua/index.php/PES/article/view/721/453>
2. Белашов Ю.О., Кириченко О.О., Безбородов Є.В., Шабатура С.О., Делямба М.М. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до застосування протитанкового ракетного комплексу «Стугна-П» у екстремальних умовах службово-бойової діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2022. 49 (1). С. 26-31. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.5>
3. Гусак О.Д. Формування психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до професійної діяльності у процесі фізичної підготовки : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Львів, 2012. 20 с.
4. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), 457-475. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2.431>
5. Климович В.Б., Бурхайло В.А., Березяк К.М., Кузнецов М.В., Людовик Т.В. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до виконання завдань за призначенням в умовах водного середовища. *Інноваційна педагогіка*. 2021. 33 (Т. 1). С. 220-222. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-1.13>
6. Любич Р.І. Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки: дис. ... доктора філософії : 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Харків, 2023. 424 с.
7. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16 (2), 336-355. <https://doi.org/10.18662/rem/1-6/2/860>
8. Пономарьов В., Булах С. Аналіз педагогічних умов та моделі формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх інструкторів тренажерного залу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. № 3 К (176). С. 396-400. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.20-24.3K\(176\).87](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.20-24.3K(176).87)

9. Попов Ф.І., Марченко О.Г. Модель фізичної підготовки льотчиків-інструкторів. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України*. 2022. № 6, 262-264.

10. Самсонов Ю.В., Ільченко С.С., Марков О.В., Партико Н.В., Бородин С.В., Дяченко К.Е., Кушнар'єв Б. Критерії та рівні сформованості готовності здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються в практичній стрільбі до змагальної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2022. 2 (146). С. 106-111. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series152022.6\(151\),25](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series152022.6(151),25)

11. Серія стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO 9000). Вікіпедія. 2024. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ISO_9000

12. Spenser Lajl M. Competences. Models of maximum efficiency of work: educational and methodological manual. М : НІРРО, 2005. 371 р.

13. Устіловський Р.В., Кривич В.В., Анацький Р.В., Томіч Л.М., Каплюк Д.Д., Гром Т.В., Мазур В.Й. Сутнісні характеристики формування готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. 4 (177). С. 176-182. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).36](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).36)

14. Хацаюк О., Воронін А., Кравченко О. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. 27 (Т. 5). С. 168-177. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27.204510>

15. Шемчук В.А., Шемчук О.М. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів різних інституцій сектору безпеки і оборони України до службово-бойової діяльності в умовах хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. № 75 (3). С. 21-26. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.4>

16. Шемчук В. Критерії та показники діагностування сформованості професійного мислення у майбутніх молодших спеціалістів – жінок-військовослужбовців ДПСУ. *Молодий вчений*. 2019. 12 (76). С. 93-99.

17. Швець В.Л., Павлова Ю.О., Боднар І.Р. Фахова компетентність інструкторів фізичної підготовки і спорту органів внутрішніх справ. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2021. № 3 (31), 366-373. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.1.30>

References

1. Anatskyi R. V., Kolomiitseva O. E., Liubchich R. E. The program of Physical Training of servicemen to a qualification examination on the right to wear the "Beret with honors". *Physical education of students*. 2018. 22 (6). С. 285 – 291. <https://sportedu.org.ua/index.php/PES/article/view/721/453>

2. Bielashov, Yu.O., Kyrychenko, O.O., Bezborodov, Ye.V., Shabatura, S.O., & Deliamba, M.M. (2022). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do zastosuvannia protytankovoho raketnoho kompleksu «Stugna-P» u ekstremalnykh umovakh sluzhbovo-boiovoi diialnosti [Criteria, indicators and levels of readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to use the anti-tank missile complex "Stugna-P" in extreme conditions of service and combat activity]. *Innovatsiina pedahohika*. O., № 49 (1). P. 26-31. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.5>

3. Husak, O.D. (2012). Formuvannia psyhofizychnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv aeromobilnykh pidrozdiliv do profesiinoi diialnosti u protsesi fizychnoi pidhotovky [Formation of psychophysical readiness of s/men of airmobile units for professional activity in the process of physical training]. *avto-ref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu* : 24.00.02. S., 20 p.

4. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), 457-475. <https://doi.org/10.18662/rem/13.2.431>

5. Klymovych, V.B., Burkhailo, V.A., Bereziak, K.M., Kuznetsov, M.V., & Liudovyk, T.V. (2021). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh ofitseriv instytuttsii sektoru bezpeky i oborony Ukrainy do vykonannia zavdan za pryznachenniam v umovakh vodnoho seredovyshcha [Criteria, indicators and levels of readiness of future officers of the institutions of the security and defense sector of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of the water environment]. *Innovatsiina pedahohika*. O., № 33 (1). P. 220-222. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-1.13>

6. Liubchych, R.I. (2023). Formuvannia fizychnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do sluzhbovo-boiovoi diialnosti v protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of the physical readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for service and combat activities in the process of professional training]. *dys. ... doktora filosofii* : 015 Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy). Kh., 424 p.

7. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16 (2), 336-355. <https://doi.org/10.18662/rem/1-6/2/860>

8. Ponomarov, V., Bulakh, S. (2024). Analiz pedahohichnykh umov ta modeli formuvannia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh instruktoriv trenazhernoho zalu [Analysis of pedagogical conditions and models of formation of professional and pedagogical competence of future gym instructors]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova*. K., № 3 K (176). P. 396-400. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.20-24.3K\(176\).87](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.20-24.3K(176).87)

9. Popov, F.I., Marchenko, O.H. (2022). Model fizychnoi pidhotovky lotchykiv-instruktoriv [Model of physical training of instructor pilots]. *Suchasni tendentsii ta perspektivy rozvytku fizychnoi pidhotovky ta sportu Zbroinykh Syl Ukrainy*,

pravookhoronnykh orhaniv, riaduvalnykh ta inshykh spetsialnykh sluzhzb na shliakhu yevroatlantychnoi intehtatsii Ukrainy. Kh., № 6. P. 262-264.

10. Samsonov, Yu.V., Ilchenko, S.S., Markov, O.V., Partyko, N.V., Borodin, S.V., Diachenko, K.E., & Kushnarov, B.I. (2022). Kryterii ta rivni sformovanosti hotovnosti здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються в практичній стрільбі до змагальної діяльності [Criteria and levels of readiness of higher education graduates who specialize in practical shooting for competitive activities]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova*. K., № 2 (146). P. 106-111. [https://doi.org/10.3-1392/NPU-nc.series152022.6\(151\),25](https://doi.org/10.3-1392/NPU-nc.series152022.6(151),25)

11. Seria standartiv Mizhnarodnoi orhanizatsii zi standartyzatsii (ISO 9000) (2024) : [Series of standards of the International Organization for Standardization]. Standart. https://uk.wikipedia.org/wiki/ISO_9000

12. Spenser Lajl M. Competences. Models of maximum efficiency of work: educational and methodological manual. M : HIPPO, 2005. 371 p.

13. Ustilovskyi, R.V., Kryvykh, V.V., Anatskyi, R.V., Tomich, L.M., Kapliuk, D.D., Hrom, T.V., & Mazur, V.I. (2024). Sutnisni kharakterystyky formuvannia hotovnosti maibutnikh instruktoriv z fizychnoi pidhotovky i sportu do profesiinoi diialnosti [Essential characteristics of the formation of the readiness of future physical training and sports instructors for professional activity]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova*. K., № 4 (177). P. 176-182. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).36](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).36)

14. Khatsaiuk, O., Voronin, A., & Kravchenko, O. (2020). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh ofitseriv NHU do vykonannia zavdan za pryznachenniam [Criteria, indicators and levels of formation of readiness of future officers of NSU to perform assigned tasks]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. D., № 27 (5). P. 168-177. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27,204510>

15. Shemchuk, V.A., Shemchuk, O.M. (2013). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh ofitseriv riznykh instytutsii sektoru bezpeky i oborony Ukrainy do sluzhbovo-boiovoi diialnosti v umovakh khimichnoi, biolohichnoi, radiatsiinoi ta yadernoi nebezpeky [Criteria, indicators and levels of formation of readiness of future officers of various institutions of the security and defense sector of Ukraine for service and combat activity in conditions of chemical, biological, radiation and nuclear danger]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. Z., № 75 (3). P. 21-26. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.4>

16. Shemchuk, V.A. (2019). Kryterii ta pokaznyky diahnostuvannia sformovanosti profesiinoho myslennia u maibutnikh molodshykh spetsialistiv – zhinkov-viiskovosluzhbovtiv DPSU [Criteria and indicators for diagnosing the formation of professional thinking in future junior specialists - female military servicemen of the DPSU]. *Molodyi vchenyi*. V., № 12 (76). P. 21-26.

17. Shvets V.L., Pavlova Yu.O., & Bodnar I.R. (2019). Fakhova kompetentnist instruktoriv fizychnoi pidhotovky i sportu orhaniv vnutrishnykh sprav [Professional competence of physical training and sports instructors of internal affairs bodies]. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu*. K., № 3 (31). P. 336-373. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.1.30>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8\(181\).07](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8(181).07)
УДК: 373.015:796-056.262

Буховець Б. О.
Кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
викладач кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств
ДЗ Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського
0000-0003-2386-3995
Щекотиліна Н. Ф.
кандидат педагогічних наук
доцент, кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств
ДЗ Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського
0000-0003-1312-7038
Дишель Г. О.
старший викладач кафедри фізичної реабілітації, біології і охорони здоров'я
ДЗ Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського
0000-0002-4850-9442

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ ВІДПОВІДНО ДО СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Порушення зору у школярів негативно впливають на їхню фізичну підготовленість та обумовлюють наявність моторних порушень внаслідок малорухливого способу життя та гіподинамії. **Мета статті** – визначити відмінності у показниках фізичної підготовленості школярів 13 років із порушенням зору, які відносять до різних спеціальних медичних груп. В узагальненому вигляді можна зафіксувати, що у групі 13 річних школярів із порушенням зору більше таких, хто має достатню або задовільну швидкість та спритність, задовільний рівень сили, витривалості та гнучкості. Отримані дані наукового дослідження дозволяють припустити, що школярі 13 років з різних спеціальних медичних груп А та Б можуть бути залучені до занять з фізичної культури за однаковими програмами.